

Снісар Н.О.

асистент кафедри гуманітарно-мистецьких дисциплін та ТЛП,
ФРІТ Київського національного університету технологій та дизайну, м. Черкаси

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА ЯК ФАКТОР ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ-ДИЗАЙНЕРІВ

Анотація. Стаття розкриває значення художньо-естетичного виховання як важливої складової духовного розвитку особистості та вагомий вклад мистецтва як засобу, що формує духовний потенціал майбутніх дизайнерів.

Ключові слова: художньо-естетичне виховання, духовний розвиток, естетична культура, духовний потенціал, духовність.

Аннотация. Снісар Н.О. Художественно-эстетическое воспитание виховання средствами искусства как фактор духовного развития студентов-дизайнеров. Стаття розкриває значення художественно-эстетического воспитания как важной составляющей духовного развития личности и весомый вклад искусства как средства, что формирует духовный потенциал будущих дизайнеров.
Ключевые слова: художественно-эстетическое воспитание, духовное развитие, эстетическая культура, духовный потенциал, духовность.

Annotation. Snisar N.O. *Khudozhne-estetichne education by facilities of art as a factor of spiritual development of students-designers.* The article explains the meaning of art education as an essential part of spiritual development of personality and significant contribution of art as a method that forms the spiritual potential of future designers.

Keywords: art education, spiritual development, aesthetic culture, spiritual potential, spirituality.

Постановка проблеми. Духовна основа особистості, становлення молодого покоління, підготовка його до самостійного життя в умовах сучасного суспільства є важливою складовою розвитку кожної держави. Залежно від змісту цінностей, духовності молоді будується і майбутнє української держави.

Сучасні соціально-економічні процеси в країні зумовлюють гостру необхідність духовного оновлення суспільства. Кризові явища в сучасній українській економіці впливають на стан зв'язків та контактів між людьми, що значно обмежують можливості спілкування населення, обмін духовно-культурними цінностями, особливо серед молодого покоління. Мережа Інтернет нейтралізує ці наслідки, але додає свого як позитивного, так і негативного, в більший мірі, впливу через відкрито цинічну, іноді вульгарну інформацію, тому не може цілеспрямовано формувати естетичні смаки молодого покоління, тим паче формувати духовні цінності. В таких умовах важливого значення набуває необхідність саме естетичного виховання, в процесі якого формуються естетичні пріоритети та розвиваються інтереси, що формує світогляд та духовну культуру молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень. Філософські, психологічні та мистецтвознавчі аспекти естетичного виховання молоді розглядаються у дослідженнях І.Д. Беха, М.І.Киященка, В.А.Роменця, Г.П.Шевченка. Теоретичним підґрунтям розвитку теорії і практики естетичного виховання дітей і молоді є праці Л.Г. Коваль, О.П.Рудницької, О.М.Семашко, Л.М. Масол, Н.Є.Миропольської та ін.

Мета роботи. З'ясувати, які з форм естетичного виховання дизайнерів засобами мистецтва мають місце, які більш доцільні та сприяють формуванню духовності молоді.

Виклад основного матеріалу. Молоді належить особлива роль у сучасному суспільстві. Від того, якими є ціннісно-естетичні орієнтації сучасного молодого покоління, залежить його майбутнє й майбутнє суспільства в цілому. «Духовність – це своєрідна властивість природи самої людини, це унікальне, виключно, важливе явище, що відрізняє людину від інших, навіть високо розвинутих живих істот; це весь той континуум, складний і, в той же час, єдиний цілісний потік, який складає особливість, унікальність людини, включаючи її свідомість, мислення, волю... Маючи свободу вибору, людина реалізує свій власний потенціал, духовний досвід на свій розсуд, і, на жаль, це не завжди відповідає ціннісно-нормативній системі певного суспільства. Тому досить важливо скеровувати духовний потенціал у позитивне, творче русло» [7, с.174]. Формуванню певного рівня духовності сприяє виховання особистості. Невід'ємною складовою виховання, морального, ідейного, трудового, фізичного є і естетичне виховання.

Естетика, методологічна основа естетичного виховання (в перекладі з грецької мови – здатність відчувати, чуттєво сприймати) – наука, що вивчає прекрасне із дійсності, наука про красу, про прекрасне в художній творчості, у природі та суспільстві,

Надійшла до редакції 12.12.2012

про особливості естетичного сприйняття людиною світу. Тому естетичним вихованням є цілеспрямоване формування естетичного ставлення до життя, праці, громадської діяльності, особистої поведінки, природи, мистецтва.

Естетичне виховання у широкому значенні передбачає якісні зміни рівня естетичної культури об'єкта виховання, яким може бути як окрема особистість, соціальна група, так і суспільство в цілому. Це безперервний процес, що триває впродовж життя людини, це форма оволодіння навичками творення та сприйняття краси, передачі естетичного досвіду шляхом цілеспрямованої діяльності.

Дизайн, як один з видів діяльності, за своєю суттю покликаний цілеспрямовано нести естетичну культуру. Сьогодні дизайн затребуваний. Він став модною професією, оскільки ряд поколінь творчих особистостей зробили його привабливим, продемонстрували можливості дизайнерів в організації життя, розвитку культури. Тому поширився він на різні сфери життя людини – від проектування предметного оточення до систем візуальної комунікації та інформації. У своїй роботі дизайнер, користуючись арсеналом проектних засобів, створює не лише гарну, елегантну форму – зручну в житті, але і розвиває почуття естетики в оточуючих, надаючи людині можливості творчості, вільного самовираження в просторі. Дизайн покликаний сприятливо впливати на людину, передавати відчуття природності, створювати позитивні емоції та гармонію середовища проживання. Саме такі навички повинні формуватись ще в період навчання молодих спеціалістів, фахівців своєї справи.

Змістом естетичного виховання є естетичне сприйняття, естетичне судження, естетичні знання, естетична культура, естетичні почуття, естетичні переживання, естетична насолода, естетичні смаки та естетична діяльність. У комплексі ці категорії розкривають сутність естетичного виховання, а формуються та розвиваються під час занять та в період позааудиторної діяльності студентів. Так, на заняттях з дисциплін естетика, філософія, історія мистецтва та матеріальної культури, історія української культури, історія архітектури, історія дизайну інтер'єру та меблів, історія костюму та ін. через лекції, демонстрації візуального ряду з альбомів, енциклопедій, показ слайдів чи перегляд презентацій прищеплюється вміння сприймати, відчувати й розуміти прекрасне.

Свої естетичні знання, естетичні почуття, естетичні смаки дизайнери переносять на проектну діяльність. Свідоме прагнення до прекрасного заставляє студентів створювати колекції одягу (дисципліни – розробка творчих колекцій, художнє проектування стилю та іміджу), проекти інтер'єру (дисципліни – дизайн інтер'єру, авторський дизайн сучасних меблів), дизайн-проекти графічних засобів (дисципліни – проектування рекламної графіки, проектування упаковки) на високому професійному рівні та шліфує вміння обґрунтовувати та відстоювати своє бачення та індивідуальне вираження – свою діяльність. Прищеплення естетичного сприйняття та естетичної культури будить бажання створювати прекрасне та бо-

ротися з потворним. Ці вміння переносяться студентами на особисте та громадське життя.

В естетичному вихованні велика місія надається мистецтву, яке акумулює систему загальнолюдських цінностей та ідеалів і які можуть послужити змістом духовного розвитку, гуманізації особистості. Однак пізнання мистецтва у всіх його видах і жанрах настільки різноманітне та багатогранне, що воно виділяється із загальної системи естетичного виховання як особливий його компонент. Виховання засобами мистецтва становить предмет художнього виховання. «Люди рідко, а пожалуй, и никогда не обходятся в своей жизни без искусства вообще. Вопрос заключается в том, какую часть искусства человек включает в свою жизнь, а от какой отказывается, какое место занимает взятая им часть искусства в его духовном мире» [3, с.50]. Мистецтво формує високий рівень духовних якостей, тобто духовний потенціал.

Для студентів-дизайнерів мистецтво займає вагоме і провідне місце, дає поштовх в створенні нових образів на основі вікових законів краси. Образотворче, а саме, мистецтво зображення: живопис, графіка, та просторові види: скульптура, архітектура організують матеріальне середовище людей відповідно до призначення, технічних можливостей і відповідно до законів краси – повною мірою розкривають красу надбань людства та належним чином забезпечують діалог між поколіннями, спонукаючи до плідного спілкування зі світом прекрасного. Декоративно-прикладне мистецтво – твори народних майстрів, спонукають до естетичної взаємодії, впливають на почуття людини й тим самим утворюють неформальний, а особистісно виражений зв'язок з етнохудожніми цінностями.

Сфера естетичного виховання розширюється за рахунок урізноманітнення форм виховної роботи. Найбільш поширеними і надалі залишаються студії та гуртки (для дизайнерів інтер'єру цікавими є ті, що знайомлять з різними декоративними техніками, наприклад, гобелен, батик, мозаїка та ін., які можна застосувати в дизайні інтер'єру; для дизайнерів костюма – декоративні техніки, притаманні обробці текстилю; для дизайнерів-графіків пізнавально займається фотографією), що дають можливість успішно розв'язувати завдання естетичного виховання, поєднувати інтереси всього колективу, груп та окремих студентів.

Музеї, бібліотеки, театри також привертають увагу студентів. В обласному художньому музеї постійно проводяться планові виставки членів Черкаської обласної організації Національної Спілки художників України, які студенти відвідують з цікавістю та захопленням і мають можливості не тільки познайомитись із творчістю професіоналів, а й поспілкуватись, перейняти досвід. Крім того для молоді вже стало традицією, щорічно брати участь у виставці до Дня закоханих, «Кохання – вічна тема мистецтва» та благодійній виставці-конкурсі про тварин «Про хвості». Благодійна виставка-конкурс живих картин «Краса проти байдужості» на тему «Українське мистецтво і сучасна реальність» проводилась студентами вузу (24.03.2012 р.), щоб допомогти зібрати кошти на лікування хворої дитини.

Студенти-графіки цікавляться здобутками сучасності на Міжнародній виставці реклами REX, що проходить щороку в м. Києві.

Театральні вистави Черкаського музично-драматичного театру надихають до роботи над сучасною афішею, бібліотека ім. Т.Г. Шевченка завжди представить зразки репродукцій та оформлення книги для творчої роботи студентів та різного роду інформацію.

Для розвитку естетичних відчуттів і спостережливості проводяться екскурсії, походи, зустрічі. Естетичні смаки та естетична діяльність проявляється в роботах, що беруть участь в регіональних конкурсах («Таланти твої, Черкашино», м. Черкаси), міжвузівських (міжвузівський новорічно-різдвяний конкурс декору «Сузір'я Каштан», м. Київ, КНУТД), фестивалів (Всеукраїнський студентський фестиваль виставкових технологій «Експо-зірка», м. Київ, КНУТД; VIII Міжнародний фестиваль дизайну «КОРОВА», м. Дніпропетровськ; Всеукраїнська триєнале графічного дизайну «Брама дизайну», м. Київ; фестиваль дизайну «Три крапки», м. Черкаси; 8-й український студентський фестиваль реклами м. Київ; III Всеукраїнська бієнале студентського плакату, м. Київ), конференціях (Міжнародна науково-практична студентська конференція «Професійна традиція й новітні технології в архітектурі 21 ст.», м. Харків, ХДТУБА; «Інтеграційні процеси в Україні: економічні, інформаційні та соціокультурні засади», м. Черкаси, ФРПТ), олімпіадах (XII Всеукраїнська студентська олімпіада з дизайну, ХДАДМ, м. Харків), концертах, святах.

Пріоритетними індивідуальними формами організації естетичного виховання у є колекціонування марок, листівок, періодичних видань (типу «ART Ukraine», «Великие художники» та ін.) ведення альбомів та електронних баз зразків на різну тематику, організація та проведення персональних виставок.

Прекрасним засобом естетичного виховання виступає природа. Вихованню любові до прекрасного сприяють не тільки вивчення творів мистецтв, присвячених природі, а й екскурсії, походи, поїздки, де звертається увага на багатство фарб в природі, досконалість і гармонію її форм, які надалі стають основою для творчості. Щорічна навчальна практика в студентів 1-2 курсу дає можливість працювати в різних куточках міста та виїжджати за межі. «Феномен краси, який виник для людини в контактах з природною середой, не обмежується духовною сферою, а приобриетає практичне значення, являясь почвой художественной деятельности» [6, с.18]. Естетичні почуття особистості стають чуттєвим індикатором і допомагають визначити користь або шкоду того чи іншого явища, спонукають до певних вчинків. Людина, яка закохана в красу, насолоджується нею, підсвідомо переймає потребу високої моральності.

Естетичне виховання та освіта є необхідною умовою загального та естетичного розвитку особистості. Сучасна психологічна наука стверджує, що розвиток особистості, зокрема естетичний, базується на природних задатках, індивідуальних особливостях і відбувається під дією навколишньої дійсності, сере-

довища, мистецтва, виховання, самовиховання. Тому сучасна система освіти та виховання покликана на створення нових підходів систем, методів, засобів, форм навчання, пріоритетних домінуючих цінностей і напрямків виховання та навчання, у тенденціях реформування освіти, створення спільних проєктів.

І все це необхідне, щоб не допустити кризи духовності, втрату авторитету традиційного образу людини, послаблення значення сенсу та цілей життєвого шляху, втрати ясності усвідомлення тих духовних цінностей, які надають життю виправданості та повноти.

Висновки. Естетична та художня культура є важливим компонентом духовного обличчя особистості. Від їх наявності та ступеня розвитку залежить її інтелігентність, творчий напрямок діяльності, особливе відношення до світу та інших людей. Одним з завдань сучасної педагогіки є посилення уваги до проблем виховання духовності у молодого покоління. Вирішити ці проблеми можливо завдяки впливу художньо-естетичного виховання на свідомість молодшої генерації. «Розвиток гуманної, вільної і відповідальної особистості безпосередньо пов'язаний із системою духовних цінностей» [2, с.196]. Формування художньо-естетичної культури молоді необхідно розглядати як складову навчально-виховного процесу ВНЗ. Сприятливі умови для професійного, особистісного, культурного творчого розвитку стають вагомими в становленні конкурентоспроможності майбутнього спеціаліста, спрямовують свою діяльність на формування гармонійно розвиненої особистості з високим національно-культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними естетичними смаками, роблять кожного творцем естетичних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: в 2 кн. / І.Д. Бехт. – Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: наук. видання. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: в 2 кн. / І.Д. Бехт. – Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: наук. видання. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
3. Киященко Н.И. Пути и средства эстетического воспитания / Н.И. Киященко, Н.Л. Лейзеров, Б.Н. Амбросимов. – М.: Наука, 1989. – 192 с.
4. Могильний А.П. Культура і особистість: [Монографія] / А.П. Могильний. – К.: Вища шк., 2002. – 303 с.
5. Роменець В.А. Психологія творчості: Навч. посібник. 2-ге вид., доп. / В.А. Роменець. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.
6. Хацкевич Д.Х. Природа как эстетическая ценность: Учеб. пособие / Д.Х. Хацкевич – М.: Высш. шк., 1987. – 120 с.
7. Філософія в умовах сучасних соціокультурних викликів: Матеріали доповідей та виступів Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. – Черкаси: «ІнтролігаТОР», 2012. – 344 с.